

Tekst voor het inspreken over **Laaggeletterdheid** op 10 oktober 2014

Geachte raadsleden,

Bedankt dat ik (Gerrit Kok) als voorzitter van de werkgroep Laaggeletterdheid Dalfsen u mag informeren, maar ook om uw ondersteuning ga vragen.

Ruim 2 jaar geleden werd ik door de gemeente Dalfsen gevraagd om voorzitter te worden van deze werkgroep. De werkgroep bestaat uit vertegenwoordigers van Deltion, Landstede, de gemeente Dalfsen, SMON, de bieb, en een 3-tal vrijwilligers, Wil Mensink adviseur van Stichting Lezen en Schrijven IJssel-Vecht / Salland en taalpuntcoördinator Jannet Enoch (lijst als bijlage toevoegen).

Een deel van deze personen zijn tevens actief in het Promotieteam Laaggeletterdheid om allerlei activiteiten te bedenken en ook uit te voeren om meer bekendheid te geven aan laaggeletterden.

Wat betekent het om laaggeletterd te zijn?

Het gaat vaak gecombineerd met moeite om te kunnen schrijven en rekenen. Er bestaan hele mooie beschrijvingen die u als achtergrondinformatie ontvangt als toevoeging van mijn toespraak. Voor de duidelijkheid: het gaat niet om analfabetisme.

Wat betekent het om laaggeletterd te zijn in de dagelijkse praktijk?

- Problemen met het reizen in het openbaar vervoer: de informatieborden niet kunnen lezen, enz. ;
- Allerlei formulieren voor je woning, gemeente, belastingen e.d. niet goed kunnen lezen en kunnen invullen;
- Loketten waar je persoonlijk geholpen wordt verdwijnen. Het moet nu digitaal. Lastig als je niet goed kunt lezen;
- Ouders die laaggeletterd zijn krijgen kinderen die weinig ondersteund worden en ook weer laaggeletterd worden;
- Je kinderen niet kunnen voorlezen;
- Op je werk handleidingen, werkopdrachten e.d. niet kunnen lezen;
- Werkbriefjes niet kunnen invullen;
- Niet zelf een sollicitatiebrief kunnen schrijven;
- Afhankelijk zijn van anderen om je te helpen: bril kwijt, wil je even voor mij lezen of invullen;
- Laaggeletterden hebben veel moeite om deel kunnen nemen aan het arbeidsproces;
- Laaggeschoolde arbeid wordt steeds schaarser, mensen worden eerder ontslagen, mensen zijn vaker ziek of depressief;

De werkgroep heeft zich in het eerste jaar als doel gesteld dat na een jaar minimaal 20 laaggeletterden ingeschreven zouden zijn voor een cursus en dat we een 10-tal taalcoaches opgeleid wilden hebben. Dat is na een jaar niet gelukt!

Hoe is de stand op dit moment na 2 jaar?

Voor de laatste maanden zijn de aantallen flink gestegen.

Er zijn 32 allochtone cursisten (NT2'ers) (22 hebben een taalcoach, 10 nog niet) en 1 autochtone (NT1'er) cursist ingeschreven.

Er zijn 17 gecertificeerde taalcoaches.

Op 7 oktober 2014 zijn 13 mensen gestart met de basistraining taalcoach. Fijn dat er ook 5 mensen uit Nieuwleusen bij zijn en 1 uit Lemelerveld. Voor de training die in januari 2015 zal worden gegeven staan nu al 9 mensen op de wachtlijst.

We kunnen concluderen dat het de laatste maanden snel gaat.

Hoe hebben we dat voor elkaar gekregen?

- Veel praktische ondersteuning door de Stichting Lezen en Schrijven, met name door de regiocoördinator van IJssel-Vecht/Salland Aart Kleijer en zijn opvolger Wil Mensink;
- Wethouder Maurits von Martels is goed op de hoogte is en hij ondersteunt de werkgroep op een positieve wijze. Tijdens de opening van het Taalpunt in de vernieuwde Trefkoele+ liet hij zijn betrokkenheid tijdens zijn toespraak duidelijk merken.
- Het promotieteam heeft een plan van aanpak geformuleerd om systematisch aan de slag te gaan. Wie en Hoe worden benaderd om laaggeletterden en taalcoaches te vinden.
- De bibliotheek is de centrale plek van het Taalpunt, waar belangstellenden voor vragen terecht kunnen en waar taalvragers en taalcoaches zich kunnen inschrijven;
Dit Taalpunt functioneert vanaf april 2014 in Dalfsen en is sinds deze maand in de andere bibliotheken ook van start gegaan (voornamelijk als informatiepunt);
- De zeer belangrijke rol die Jannet Enoch heeft als taalpuntcoördinator in Dalfsen. Zij zorgt er voor dat er regelmatig in de pers informatie verschijnt. Zij informeert belangstellenden, verwijst door, doet de intakegesprekken, informeert de medewerkers van de bieb over hoe te handelen als zij niet aanwezig is op het Taalpunt. Zij heeft een beperkt budget waardoor ze maar 4 uren per week de Taalpunten kan bemensen. Daarover zo meer.
- Belangrijk zijn de taalcoaches: zij begeleiden vaak 1 op 1 een taalvrager; op vrijwillige basis kunnen ze af en toe het Taalpunt bemensen of informatie verstrekken bij bedrijven, instellingen, e.d. om te vertellen wat zij doen.

Voor niets gaat de zon op. Er is één betaalde kracht, de taalpuntcoördinator Jannet Enoch. Er is geld nodig om de laaggeletterden aangepast onderwijs te geven en de taalcoaches op te leiden. Er moet leermateriaal aangeschaft worden. Er worden daarnaast kosten gemaakt voor de huur en aanschaf/gebruik van computers.

Tot 1 januari financiert Stichting Lezen en Schrijven met een startsubsidie. Het is de bedoeling dat in januari 2015 gemeenten de verantwoordelijkheid over gaan nemen, door de inzet van WEB middelen (wet Educatie Beroepsonderwijs).

De WEB gelden worden voor volgend jaar toegekend aan de centrumgemeenten. Dat is in IJssel-Vecht de gemeente Zwolle. Naast de WEB gelden wordt ook ESF subsidie aangevraagd. (Het Europees Sociaal Fonds (ESF) is het belangrijkste Europese middel om werkgelegenheid te ondersteunen, mensen aan werk te helpen en te zorgen voor eerlijker arbeidskansen voor alle EU-burgers.)

Dat betekent dat de gemeente Zwolle eindverantwoordelijk is voor de besteding van de WEB gelden. Het is de bedoeling dat de gemeente borg gaat staan voor de taalpunten. Hoe dat precies gaat gebeuren is nog volop in bespreking in het Regioteam. De beleidsambtenaren van de betrokken gemeentes worden erbij betrokken.

Is het regionaal plan over de inzet van WEB middelen en de aanpak van laaggeletterdheid gereed, dan wordt dit in het ambtelijk overleg Regionaal Platform Arbeidsmarkt Beleid (RPA) besproken. Daarna worden de 14 wethouders erbij betrokken en daarna de colleges en gemeenteraden. Dit gebeurt allemaal nog dit jaar in de lijn met de afspraken van het regionaal sociaal akkoord.

Niets is nog vastgelegd dat moet allemaal eerst helder worden en besproken worden. De vraag van de werkgroep is dan ook dat u als raad alert bent en er zorg voor draagt dat de gemeente Dalfsen voldoende middelen ontvangt.

We verwachten in de nabije toekomst een grotere toestroom van taalvragers. O.a. door meer bekendheid van de centrale rol van de bibliotheken met de Taalpunten én de op dit moment op de tv uitgezonden serie "Zeg eens B" op NPO 1.

Mocht dit inderdaad leiden tot extra aanmeldingen, dan is onze vraag is of de gemeente bereid is indien nodig uit eigen middelen extra gelden beschikbaar te willen stellen om de net goed opgestarte Taalpunten, taalvragers, taalcoaches goed te kunnen blijven ondersteunen.

De ingezette budgetten verdienen zichzelf terug doordat de taalvragers zich zekerder gaan voelen en beter kunnen participeren in de maatschappij en daardoor ook minder afhankelijk worden van uitkeringen.

Tot slot: Taal is nu eenmaal een belangrijke levensbehoefte voor ons allen.

Wij gaan er vanuit dat u bereid bent Het Taalpunt zodanig te willen ondersteunen dat iedereen die een taalvraag heeft, geholpen kan worden.

+++++

Aanvullende informatie over Laaggeletterdheid

Wat is laaggeletterdheid

Laaggeletterdheid is een sluimerend probleem dat niet direct opvalt maar grote impact kan hebben in het leven van mensen. Het komt voor bij elke leeftijdscategorie en niet alleen bij ouderen.

Laaggeletterden zijn mensen die moeite hebben met lezen en schrijven.

1 op de 9 mensen is laaggeletterd, 2 op de 3 laaggeletterden is autochtoon.

Uit onderzoek blijkt dat 80% van de laaggeletterden die hulp zoekt bij taalontwikkeling, allochtoon is en slechts 20% autochtoon. De autochtonen hoor je niet en zie je niet! Dit heeft te maken met schaamte, je loopt er niet mee te koop. Mensen hebben handigheidjes ontwikkeld waardoor het niet opvalt bijvoorbeeld: ben mijn bril vergeten en daarbij de vraag om iets voor te lezen, of in te vullen.

Lezen en schrijven wordt steeds belangrijker

In deze tijd is internet niet meer weg te denken. Personen aan loketten worden ingewisseld voor digitaal contact, voor borden of folders waar informatie op staat. Informatie ter voorbereiding op een operatie is schriftelijk tegenwoordig, informatie van scholen is schriftelijk, instanties werken met invulformulieren. Kortom in onze maatschappij ben je beperkt als je laaggeletterd bent.

Afhankelijk en kwetsbaar

Laaggeletterden kunnen of durven minder deel te nemen aan sociale activiteiten. Zij vallen buiten de boot, zijn voortdurend alert en bang om door de mand te vallen. Zij leven met stress en hebben anderen nodig om zich te kunnen handhaven wat de situatie zeer kwetsbaar maakt. Valt bijvoorbeeld een partner weg is een laaggeletterde volledig onthand.

Laaggeletterden hebben vaker problemen met schulden.

Niet of zeer beperkt deel kunnen nemen aan het arbeidsproces.

Laaggeletterden doen meestal laaggeschoolde arbeid. Er is steeds minder laaggeschoolde arbeid voorhanden door toenemende automatisering en digitalisering. Overdracht op het werk is steeds minder mondeling, mail is in deze tijd niet meer weg te denken.

Het tempo is lager van mensen die moeilijk kunnen lezen en schrijven en er worden meer fouten gemaakt. Het ziekteverzuim van laaggeletterden is groter.

Voor werkgevers is dit in veel gevallen aanleiding om een contract niet meer te verlengen.

Inspanning tot re-integratie op de arbeidsmarkt werpt geen vruchten af.

Mensen komen uiteindelijk in de bijstand terecht en gaan horen tot de categorie onbemiddelbaar.

Het geeft zich door

Ouders die moeite hebben met lezen en schrijven krijgen kinderen die later ook weer moeite hebben met lezen en schrijven. Het geeft zich door. Kinderen worden thuis niet gevoed met taal en krijgen een achterstand die op school niet of nauwelijks in te halen is.

Het is onvoorstelbaar hoe groot het verschil is tussen ouders die bewust zijn met taal, kinderen voorlezen en vertrouwd maken met lezen en schrijven en ouders die hierin geen voorbeeldrol kunnen vervullen. Ook de motivatie om te leren wordt sterk beïnvloed door de omgeving.

Recht op participatie

Prinses Laurentien heeft zich ingezet om het probleem van laaggeletterden aan te pakken. Iedere burger heeft recht om te mogen en te kunnen participeren in de samenleving.

Van OC&W heeft Stichting Lezen en Schrijven de opdracht gekregen om de laaggeletterdheid te bestrijden door:

- Universitair onderzoek te laten doen, pilots te starten en te monitoren, zodat de stand van zaken en de ontwikkeling in cijfers uitgedrukt en geëvalueerd kan worden.
- Te komen tot een goede infrastructuur waarbij taalaanbieders samenwerken en elkaar versterken
- Een kwalitatief goed, op maat gesneden plaatselijk taalaanbod te bewerkstelligen voor laaggeletterden met uiteenlopende taalvragen.

Landelijk zijn projecten uitgezet. In Rotterdam, Amsterdam, Utrecht, Den Haag, Lelystad en de provincie Overijssel bestaande uit Twente en IJssel-Vecht. De projecten heten Taal voor het Leven.

Taal voor het Leven

Er is van alles en erg verschillend ontwikkeld met taal. Er zijn lessen binnen het ROC er is een taalaanbod binnen vluchtelingenwerk, er zijn taalmaatjes via welzijn.

Taal voor het Leven verbindt en draagt er zorg voor een duidelijke infrastructuur.

Stichting Lezen en Schrijven heeft prachtige werkmateriaal laten ontwikkelen voor volwassenen, die bruikbaar beschikbaar zijn. Er wordt een plaatselijk taalaanbieders-overleg opgestart waarin afstemming plaatsvindt.

Daarnaast worden plaatselijk vrijwilligers opgeleid tot taalcoach. Taalcoaches krijgen een Taal voor het Leven certificaat, supervisie, intervisie en bijscholing van de taalpuntcoördinator.

Taalpuntcoördinatoren zijn geschoold en worden getraind en gevoed door de taalregisseur van Taal voor het Leven. Door goede samenwerking, in elkaar schuiven en gebruik maken van elkaars talenten, door maatwerk en kwalitatief goed en passend lesmateriaal kunnen meer laaggeletterden beter geholpen worden. Daarnaast wil Taal voor het Leven verbinden en laaggeletterden vinden binnen bedrijven, instellingen, verenigingen, kerkgemeenschappen etc.

Een onafhankelijk Taalpunt

De succesformule is plaatselijk een onafhankelijk taalpunt te realiseren met een geschoolde taalpuntcoördinator in de bibliotheek. Zij bepaalt de leerroute van een taalvrager aan de hand van een assessment. Dat kan individueel zijn of groepsgericht, formeel bij het ROC of non formeel met behulp van een taalcoach.. De taalpuntcoördinator is een geschoolde NT1 En NT2 docent met ervaring.

Het Taalpunt wordt gedragen door een klankbordgroep waarin vertegenwoordigd: een onafhankelijke voorzitter, een beleidsmedewerker van de gemeente, vertegenwoordigers van ROC's, de directeur van de bibliotheek, vertegenwoordigers van Welzijn en Vrijwilligers beheer en de regiocoördinator van Taal voor het Leven.

Naast de klankbordgroep is een promotieteam ingesteld voor acties, benadering van bedrijven en instellingen, alles gericht op het vinden en helpen van laaggeletterden.

Financiering

Tot 1 januari financiert Stichting Lezen en Schrijven met een startsubsidie voor de infrastructuur, de instelling van een plaatselijk taalpunt en het aanstellen van een taalpuntcoördinator.

Het is de bedoeling dat in januari 2015 gemeenten de verantwoordelijkheid over gaan nemen, door de inzet van WEB middelen. Was voorheen er sprake van gedwongen winkelnering, nu mag 25% van de WEB middelen buiten het ROC geïnvesteerd worden in educatie.

Er zijn een aantal actuele zaken:

De WEB gelden worden voor volgend jaar toegekend aan de centrumgemeenten.

Dat is in IJssel-Vecht de gemeente Zwolle.

Dat betekent dat de gemeente Zwolle eindverantwoordelijk is voor de besteding van de WEB gelden.

Vanaf 1 januari 2015 wordt de subsidie van lezen en schrijven niet meer verstrekt.

Het is de bedoeling dat de gemeente borg gaat staan voor de taalpunten. Hoe dat gaat gebeuren, is volop in bespreking.

Vanuit ons Regioteam is een visiestuk ontwikkeld over de borging van kwaliteit voor de toekomst.

Er is een verkennend overleg geweest met beleidsambtenaren waarin scenario's zijn besproken.

Scenario's moeten eerst onderbouwd en uitgewerkt worden voordat een vervolgesprek plaats kan vinden.

Dan is het nog maar de vraag wat aan de hand van de input besproken wordt.

Er is niets vastgesteld en er moet een regionaal plan ontwikkeld worden.

Is het regionaal plan over de inzet van WEB middelen en de aanpak van laaggeletterdheid gereed, dan

wordt dit in het ambtelijk overleg Regionaal Platform Arbeidsmarkt Beleid (RPA) besproken, daarna

met de 14 bestuurders in het bestuurlijk RPA en dan met de colleges en gemeenteraden.

Dit gebeurt allemaal nog dit jaar in de lijn met de afspraken van het regionaal sociaal akkoord.

Tot slot

Laaggeletterdheid zal de komende tijd alleen maar toenemen.

Het is van groot belang dat u als gemeente het toenemend probleem van laaggeletterden onderkend, met name omdat:

- Laaggeletterdheid problemen op levert op het gebied van participatie en sociale inclusie.
- Laaggeletterdheid deelname op de arbeidsmarkt beperkt.
- Laaggeletterden vaker ziek zijn en een beroep doen op de hulpverlening.
- Er vaker schulden zijn en een beroep gedaan wordt op de schuldhulpverlening.
- Laaggeletterde ouders ook weer laaggeletterde kinderen grootbrengen, die eenmaal volwassen geworden dat weer overdragen op eigen kinderen.